

Sygn. akt IV CK 340/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 3 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)
SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)
SSA Elżbieta Strelcow

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa "P." Spółki z o.o.
przeciwko Zakładowi S. - właścicielowi L.R.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 3 grudnia 2004 r.,
kasacji strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 22 grudnia 2003 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powódka, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością „P.”, zażądała zasądzenia od pozwanego L.R., 163 886,57 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa. W uzasadnieniu podała, że 26 października 1999 r. zawarła z pozwanym umowę. Na jej podstawie miała wykonać część budynku mieszkalnego w W. przy ul. N. Po zrealizowaniu niektórych prac odstąpiła, pismem z 6 marca 2000 r., od tej umowy. Dochodzona kwota stanowi wynagrodzenie za wykonane prace podstawowe i roboty dodatkowe.

Wyrokiem zaocznym z dnia 30 maja 2000 r. Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo.

Po rozpoznaniu sprzeciwu pozwanego Sąd Okręgowy utrzymał wyrok zaoczny w mocy w zakresie zasądzającym dochodzoną kwotę z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa i kosztami procesu w kwocie 21 797,93 zł.

Sąd Apelacyjny orzekając na skutek apelacji pozwanego utrzymał wyrok zaoczny w mocy w zakresie zasądzającym kwotę 84 836,88 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 kwietnia 2000 r.; w pozostałej części wyrok zaoczny uchylił i powództwo oddalił; koszty procesu za obie instancje wzajemnie zniósł.

Podzielił stanowisko Sądu Okręgowego o skutecznym odstąpieniu przez powódkę pismem z dnia 6 marca 2000 r., na podstawie art. 640 k.c., od umowy zawartej 26 października 1999 r. W jego ocenie, zebrany materiał dowodowy nakazywał przyjąć, że w trakcie realizowania zawartej przez strony umowy o dzieło występowały liczne trudności będące wynikiem braku współdziałania pozwanego; w szczególności pozwany mimo występujących trudności w realizacji robót i narastających w związku z tym problemów nie spotkał się z osobami reprezentującymi powódkę w dniu 1 marca 2000 r. Powódka wyznaczyła też pozwanemu, pismem z 29 lutego 2000 r., dodatkowy termin do uregulowania zaległych faktur i zagroziła skorzystaniem z uprawnienia określonego w art. 640 k.c.

Wobec odstąpienia przez powódkę od umowy pismem z 6 marca 2000 r., za nieskuteczne należało uznać odstąpienie od umowy przez pozwanego w dniu 17 kwietnia 2000 r. W rezultacie, nie mogło wyrzeć skutku także dokonane przez pozwanego w związku z tym odstąpieniem potrącenie kar umownych w kwocie 90 000 zł.

Sąd Apelacyjny za częściowo uzasadnione uznał zarzuty pozwanego dotyczące wysokości wynagrodzenia należnego powódce; zdaniem tego sądu, na jej wynagrodzenie powinny składać się: 1) objęta fakturą nr 3 należność w wysokości 48 150 zł za wykonanie stropu nad piwnicą, 2) objęta fakturą nr 6 należność w wysokości 33 589,02 zł za wykonanie ścian parteru, 3) objęta fakturą nr 7 należność w wysokości 50 590,50 zł za wykonanie stropu nad parterem, 4) objęta fakturą nr 11 należność w wysokości 27 017,50 zł za wykonanie ścian piętra, 5) objęta fakturą nr 56 należność w wysokości 26 750 zł za wykonanie stropu nad piwnicą, 6) należność w wysokości 23 005 zł za wykonanie robót dodatkowych, z tym jednak zastrzeżeniem, że od sumy tych należności (209 102,02 zł) winno się odjąć 84 500 zł, wpłacone na rzecz powódki w dniach: 21 grudnia 1999 r., 28 stycznia 2000 r., 2 lutego 2000 r. i 2 marca 2003 r., oraz 39 765,14 zł - równowartość materiałów dostarczonych przez pozwanego, co ostatecznie daje zasądzoną kwotę 84 836,88 zł.

Pozwany skarżąc w całości wyrok Sądu Apelacyjnego jako podstawy kasacyjne przytoczył naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 456, 476, 488, 498, 632 § 1, art. 640 i 642 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Po nowelizacji art. 647 k.c., która weszła w życie 1 października 1990 r., podstawą odróżnienia umowy o dzieło od umowy o roboty budowlane jest wyłącznie charakter przedmiotu świadczenia przyjmującego zamówienie (wykonawcy). Jeżeli przedmiotem jego świadczenia jest oddanie obiektu o większych rozmiarach, którego realizacja wymaga projektowania oraz sprawowania nadzoru według przepisów prawa budowlanego, umowę należy kwalifikować jako umowę o roboty budowlane (por. w szczególności wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1998 r., II CKN 653/97, OSNC 1998, nr 12,

poz. 207). W niektórych sytuacjach dokonanie odróżnienia umowy o dzieło od umowy o roboty budowlane według tego kryterium może nastręczać trudności. Tak jednak nie powinno być w niniejszej sprawie. Zakładane przez umowę z dnia 26 października 1999 r. wykonanie robót polegających na budowie części nadziemnej budynku mieszkalnego wraz ze stropem nad częścią podziemną, przekazanie wykonawcy robót placu budowy, dostarczenie mu dokumentacji projektowej oraz funkcjonowanie nadzoru nad budową przemawiało za kwalifikowaniem tej umowy nie jako umowy o dzieło – jak przyjął Sąd Apelacyjny, lecz niewątpliwie jako umowy o roboty budowlane.

W rezultacie, w sprawie nie mógł mieć zastosowania powołany jako jedna z podstaw wydania zaskarżonego wyroku, dotyczący umowy o dzieło przepis art. 640 k.c. Niektóre regulacje umowy o dzieło stosuje się wprawdzie odpowiednio także do umowy o roboty budowlane, jednak art. 640 k.c. do tych regulacji nie należy. Zgodnie bowiem z art. 656 § 1 k.c., do umowy o roboty budowlane stosuje się odpowiednio przepisy o umowie o dzieło tylko w zakresie skutków opóźnienia przez wykonawcę z rozpoczęciem robót lub wykończeniem obiektu (art. 635 k.c.) albo wykonywania przez wykonawcę robót w sposób wadliwy lub sprzeczny z umową (art. 636 k.c.), rękojmi za wady wykonanego obiektu (art. 637 i 638 k.c.) oraz uprawnienia inwestora do odstąpienia od umowy przed ukończeniem obiektu (art. 644 k.c.); por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CZP 63/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 106).

Należy także zauważyć, że brak potrzebnego do wykonania dzieła współdziałania zamawiającego nie może oczywiście polegać na zwłoce w zapłacie wynagrodzenia (co do rozumienia współdziałania zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 r., II CKN 426/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 32), tymczasem takie właśnie, nie mające podstaw, rozumienie przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 640 k.c. sugeruje uznanie przez ten sąd wyznaczonego pozwanemu terminu do uregulowania zaległych faktur za dodatkowy termin do podjęcia współdziałania, o którym mowa w art. 640 k.c.

Poza tym, odstąpienie od umowy o dzieło na podstawie art. 640 k.c. wywiera, tak jak na ogół we wszelkich innych przypadkach (co do wyjątków zob.

w szczególności wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 365/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 154 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2003 r., III CKN 907/00, OSNC 2004, nr 6, poz. 94) skutek *ex tunc*, tj. stwarza taki stan prawny, jakby umowa o dzieło nie została w ogóle zawarta. W razie zatem odstąpienia od umowy o dzieło na podstawie art. 640 k.c. żadna ze stron nie może dochodzić roszczeń wynikających z tej umowy - ponieważ takie roszczenia im nie przysługują; strony po odstąpieniu mogą mieć tylko roszczenia przewidziane w art. 494 k.c. Sąd Apelacyjny natomiast, mimo uznania, iż powódka odstąpiła od umowy na podstawie art. 640 k.c., zasądził na jej rzecz roszczenie wywodzone z umowy, której oświadczenie o odstąpieniu dotyczyło; w rozstrzygnięciu tym tkwi istotna sprzeczność.

W sporach dotyczących umów obligacyjnych, normowanych głównie przepisami statuującymi normy względnie obowiązujące, skutki umów powinny być zgodnie z art. 353¹ k.c. określone przede wszystkim na podstawie treści postanowień umownych. W sprawie w kwestii terminów płatności wynagrodzenia przez pozwanego powinny być zatem uwzględnione w pierwszej kolejności postanowienia § 8 umowy, a w kwestii skutków opóźnienia – postanowienia § 10 ust. 2, 3 i 4. Paragraf 8 przewiduje między innymi, że podstawą do „fakturowania” będą protokoły wykonania poszczególnych robót podpisane przez upoważnionego pracownika zamawiającego w terminie pięciu dni od daty ich zgłoszenia w dzienniku budowy; faktury będą wystawiane „za zakończone elementy robót”, nie częściej jednak niż raz w miesiącu; należności będą płatne przez zamawiającego w terminie dwudziestu jeden dni od daty wpływu faktury wraz z protokołem odbioru robót. Z kolei zgodnie z § 10 ust. 4 umowy, w razie opóźnienia się zamawiającego w zapłacie trwającego 14 dni, wykonawca ma prawo wstrzymać roboty i obciążyć zamawiającego wszystkimi udokumentowanymi kosztami.

Za trafny należy także uznać podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Ustalenie Sądu Apelacyjnego, że objęte sporem faktury nie naruszają postanowienia umowy, wykluczającego wystawianie faktur częściej niż raz w miesiącu, pozostaje w oczywistej sprzeczności ze stwierdzoną treścią tych faktur, wskazującą na to, iż faktura nr 3 została wystawiona 18 stycznia 2000 r., faktura nr 6 25 stycznia 2000 r., a faktura nr 7 31 stycznia 2000 r.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, zgodnie z wnioskiem skargi kasacyjnej, jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).